

► ANALİZ / **DR. SERHAT ORAKÇI**
Haliç Üniversitesi, Akademisyen

ZENOFOBİ VE GÜNEY AFRİKA’NIN DÖNÜŞEN İMAJI

www.insamer.com
info@insamer.com

İNSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Bir süredir Afrika gündemini meşgul eden konuların başında kuşkusuz Güney Afrika'da yabancı düşmanlığı (zenefobi) ve ülkede bulunan yasadışı göçmenlere (ki çoğunluğu Gana, Nijerya, Malavi, Zimbabve gibi ülkelerden gelenler) yönelik şiddet olayları gelmekte. Bu durum nedeniyle Güney Afrika'nın Pan-Afrika imajı da sarsılmakta. Bir tür ters deja-vu yaşayan ülke gene toplumsal ayrışma ve dışlamanın içinde kendini bulmakta.

Yunan kökenli zenefobi yabancılara, farklı kültürlerle duyulan korku ve nefreti ifade eden bir kavram. Dışarıdan gelen yabancılarla kurulan ilişki Güney Afrika'da her zaman sorunlu olmuştur. 17.yy'da başlayan sömürgeci göçmen akışı Güney Afrika'da beyaz ve siyahi şeklinde ikili bir kutuplaşma doğururken ırkçılık ve insanlık dışı uygulamaların da tohumları ekilmiştir.

1994 yılından beri farklı bir Güney Afrika var. Post-apartheid toplumunda beyazlar iktidardan düştü ama ülke geçiş travmalarından bir türlü kurtulamadı. Bugün yaşananlar ise yerli-yabancı kavramları üzerinden ortaya çıkan yeni bir savruluş. Değişmeyen gerçek ise Güney Afrika'nın göçmenler için hala cazibesini koruması. Güney Afrika'da "gökkuşağı" ile simgelenen çeşitlilik artık daha fazla göze batmakta anlaşılan.

Zenofobik Saldırıların Hedefi ve Bilanço

Ülkede yaşanan fakirlik, işsizlik gibi tüm kronik sorunların yasadışı göçmenlere havale edildiği ve bir nevi insanların günah keçisi ilan edildiği görülmekte. Ülkede cereyan eden zenefobik saldırıların hedefinde alt tabaka göçmenler yer alıyor. Nijerya, Zimbabve, Malavi, Gana gibi ülkelerden

gelip gettolaşan göçmen toplulukları zenefobik saldırıların hedefindeler. Dükkanlar yağmalanıyor, insanlar şiddet görüyor ve hatta öldürülüyor. Güney Afrika sokaklarını tekinsiz hale getiren bu saldırılar sonrasında bazı ülkeler vatandaşlarını Güney Afrikadan tahliye etti. Bazı ülkelerle Güney Afrika arasında diplomatik krizler patlak verdi. Ülkedeki zenefobik saldırıları takip eden XenoWatch adlı projenin verilerine göre 1994 yılından beri bu kapsamda 1.321 olay yaşanırken 698 kişi hayatını kaybetmiş ve 129 bin insan da göç etmek zorunda kalmış. Zenefobik saldırılardan en fazla etkilenenler ise Nijeryalılar olmuş. Bu verilerden şu da anlaşılıyor ki zenefobik saldırılar farklı dalgalar halinde 94'den beri sürüyor.

Güney Afrika'nın Gerileyen İmajı

Yaşanan gelişmeler Güney Afrika'nın imajını ciddi biçimde sarsacak düzeyde. 2 Gana vatandaşının Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne başvurması, Güney Afrika ile Gana ve sonrasında Nijerya ile arasında yaşanan diplomatik krizler ve ülkenin Afrika kıtasında izole hale gelmeye başlaması Güney Afrika'nın küresel imajını sarsan gelişmeler. Daha düne kadar Filistin davasına Uluslararası Adalet Divanı'nda verdiği hukuki destek ve Siyonizm karşıtı duruşu ile öne çıkan Güney Afrika'da birden bire Filistin'e destek protestoları yerini anti-göçmen sokak gösterilerine bıraktı.

Görünüşe göre ülkede cereyan eden saldırılar ve yağmalama girişimleri kendi başlarına organize olmuş sivil hareketler tarafından yürütülüyor ancak bu hareketleri kim sarıp sarmalıyor orası muamma. Saldırıların ve sokak gösterilerinin siyasi amaç taşıdıkları su götürmez bir gerçek. Gösterileri organize edenler arasında March and March, Dudula Operasyonu gibi isimlerle aniden ortaya çıkan 20 kadar toplumsal hareket bulunmakta. 30 Haziran'da ülke çapında büyük bir gösteri düzenleyen gruplar yabancı düşmanlığı yapmadıklarını savunmaya devam ediyor.

Aniden 40'lı yaşlarının başında Jacinta Ngobese-Zuma adlı genç bir kadın sahneye çıkıyor ve sosyal medya üzerinden insanları örgütlemeye başlıyor. "Önce Güney Afrikalı" sloganıyla insanları sokağa çağırarak yasadışı göçmenlere karşı gösteriler düzenletiyor. İnsanlar şiddet görüyor ve hatta ölüyor; Güney Afrika'ya tepkiler yağıyor. Jacinta'ya siyasi partilerden teklifler geliyor; dışarıdan fonlandığını ise reddediyor. Sokağı hareketlendiren bu tür kitle hareketlerinin bazen ivmelenerek iktidar değişimine kadar varabileceğini yakın tarihli örneklerden biliyoruz.

Pan-Afrikacılığın Sonu mu?

Aslında bu yazının amacı Güney Afrika'nın geriye saran imajını vurgulamak. 94'e kadar ırkçı apartheid ile anılan ülke 94 sonrasında ise yabancı düşmanlığı ile anılmaya başladı. Tüm bu yaşananlar-

dan sonra şu soruyu sormak mümkün: Pan-Afrikacılığın Sonu mu? Bir zamanlar sınırların kaldırıldığı tek devletli Afrika'dan bahsedilirken artık Afrikalının Afrikalı'ya düşman kesildiği; Afrika dayanışmasının nostalji haline dönüştüğü bir evreye gelinmiş durumda. Güney Afrika Pan-Afrika Parlamentosuna ev sahipliği yapsa da yaşananlar Pan-Afrika idealinden oldukça uzaklaşıldığını göstermekte. 1994 yılından sonra Afrika Dayanışması gibi söylemlerle Pan-Afrika merkezli bir dış politika inşa etmeye niyetlenen Güney Afrika'da şimdilerde bu idealin yerinde yeller esiyor. Afrika Birliği bir taraftan gümrük duvarlarının kaldırılması, serbest ticaret, serbest dolaşım gibi söylemleri projelendirmeye çalışırken kıta gerçeği farklı bir yöne seyreliyor. Covid-19 sonrası tüm dünyada olduğu gibi Afrika kıtasında da göçmen karşıtlığına yöneler radikal milliyetçilik prim yapıyor.

Cevabı Yanlış Yerde Aramak

94'ün üzerinden 30 yılı aşkın bir zaman geçti. Güney Afrika'da apartheid rejimini sadece kağıt üzerinde ya da kulaktan tanıyan bir nesil yetişti. Afrika ülkelerinin ırkçı apartheid rejimi karşısında ANC'ye verdiği destekler unutuldu. Bütün bunlar Güney Afrika'nın yeni gerçeği. Ekonomik verilere baktığınızda 65 milyon nüfusa sahip ülkede en iyimser hali ile %30'larda seyreden bir işsizlik var. Buna rağmen ülke hala kıtaya liderlik edebilecek en azından bölgesel bir aktör olabilecek ekonomik büyüklüğe sahip. Güney Afrika'yı göçmenler açısından cazip kılan da para ve fırsatlar.

Sokaklara dökülen kimi iyi niyetli kimi de durumu fırsata çevirerek nemalanmaya çalışan bu insanların cevabı yanlış yerde aradığı ise bir gerçek. Rastlantısal olmayan gerçek şu ki küremizde eşitsizliğin en fazla tavan yaptığı yer Güney Afrika. Gini katsayısı 0.65'in üzerinde seyreliyor ve yıllardır değişim yok. Nüfusun kaymak tabakayı temsil eden %10'u tüm servetin %80'ini elinde bulunduruyor. İnanılmaz bir dengesizlik! Bu %10'un çoğunluğunu Avrupa kökenli beyazların oluşturduğunu söylemeye bile gerek yok!

Eşitsizliklerin ön plana çıktığı ülkede kaymak bir tabaka bulunurken yoksulluğun dibini tecrübe eden kitleler yer almakta. Bu yapı apartheid döneminden devralınan bir yapı ve varlığını kısmen sürdürüyor. Güney Afrika'nın beyaz multi-milyarderleri hala ellerinden çok büyük serveti ve köşebaşlarını tutmaya devam ediyor. Zengin altın ve elmas madenleri hala Batılı şirketler tarafından sömürülmeye devam ediyor. Sistemsel bu sorunları bir kenara iterek tüm olumsuzlukları ülke nüfusunun ancak %4'üne tekabül eden göçmenlere mal etmek ise son derece ilkel bir durum. Yasadışı göçmenlere karşı olduklarını deklare eden gruplar günün sonunda kurunun yanında yaşın da yandığını ülke imajının ve dış ilişkilerinin olumsuz etkilendiğinin farkına varıp kardeşlik hukukuna dönmeli ve geminin dibini oymaktan vazgeçmeliler.

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

www.insamer.com